

Bóna László

HELYED, HELYEM

CSALÁDRENDSZEREK
GYERMEKBETEGSÉGEK
PÁRKAPCSOLATOK

Három előadás

VIS VITALIS

VIS VITALIS

2016

Szerkesztette:
TOLDI VERONIKA

Borítóterv:
IMRE RÉKA

VIS VITALIS

© Bóna László, 2016
ISBN 978-615-5414-22-0

Tartalom

Kire hasonlít ez a gyerek?

Az utánzás mintaalkotó szerepe 7

A család mint energiarendszer

A család homeopátiás egyensúlya 59

Én meg Te, az Mi

A párkapcsolatok homeopátiája 117

Kire hasonlít ez a gyerek?

**AZ UTÁNZÁS
MINTAALKOTÓ SZEREPE**

VIS VITALIS

Alig jön világra az ember, már élete első pillanatában azt vizsgálják, hogy kire hasonlít. Se vége se hossza a találgatásnak, kié az orra, kié a szeme, ebben a társasjátékban részt vesz mindenki, rokon és barát egyaránt. Folyik a találgatás, de úgy, hogy soha senki sem teszi hozzá, hogy mi ennek a jelentősége, valójában mit jelent, hogy egy újszülött füle tiszta apja, de az orra a tragikus sorsú anyai nagyapáé. Vajon mi az vonzerő, ami miatt ez a társasjáték olyannyira általános, hogy senki sem tudja kivonni magát alóla? Az alól se, hogy őt hasonlítsák mint gyereket, és később az alól se, hogy már felnőttként ő hasonlítsa össze a gyerekeket a felmenőikkel. Még akkor sem tud ennek ellenállni az ember, ha valójában nem tudja, hogy mi ennek a jelentősége. Hasonlítgatni szokás. És nem hasonlítani valakire a családból nem lehet. Mindenki valakire hasonlítva születik, és kész. Aztán később, ahogy nő a gyerek, előbb-utóbb ezt elfelejtik. A kérdés, hogy kire hasonlít, lassan átalakul azzá, hogy kit utánoz.

Jó estét kívánok, szervusztok! A mai alkalommal szeretném megvizsgálni, mit is értünk utánzás alatt, ha ezt valóban komolyan vesszük. Ha viszont azt vesszük komolyan, hogy ki kire hasonlít a családból, akkor burkoltan a gyereket egy adott személlyel hozzuk sorsközösségbe, akár akarjuk ezt, akár nem. A hasonlítóással ezt sugalljuk. Szerencsére a hason-

lítgatás játékos jellege miatt nem hagy mély nyomot, és remélhetőleg előbb-utóbb elveszti a jelentőségét. De mit értünk az alatt, hogy „kire ütött ez a gyerek”? Jól hallható a mondatból, hogy a magatartásmintáit is hasonlítgatni kezdjük. Miből áll össze vajon az a kép, hogy egy gyerek viselkedésében, mozgásában, mimikájában, beszédmódjában, hangjában, tekintetében megjelenni látunk valakit a családból? Mintha a gyerek megjelenítené őt, és felvenné, mint egy szerepet. Vajon a hasonlóság felfedezése során tudunk-e mentesek maradni az azonosítástól? Attól, hogy valaki valakire hasonlít, még nem azonos azzal. A hasonlításnak az a veszélye, hogy átcsúszhat azonosításba, és az azonosított igyekszik ezt a hasonlítást beteljesíteni, majd azonossá válni azzal, akihez hasonlítják. Pedig hasonlítani valakihez vagy azonossá válni valakivel egészen mást jelent.

Pontosan emlékszem arra az esetre, amely kapcsán először elgondolkodtam a gyermeki azonosulás és utánzás kérdéséről. Egy nyilvános esetfelvételen, egy homeopátiás klinikai gyakorlaton hallottam egy kislánynak az esetét, amit most röviden elmondanék. A kislány anyukájának az óvónők szóltak, hogy valami baj lehet, mert a gyerekekre mostanában egyre gyakrabban tör rá egy furcsa rosszullét. Ő azt mondja, a hasa fáj. Váratlanul és gyorsan jön ez a fájdalom, a kislány ilyenkor összegörnyed, földre esik, a fájdalom összehúzza, fogja a hasát, nyög, majd egy idő után hányni kezd. A jelenség nagyon rémisztő, egyre több gyereket megijeszt. Olyan, mint egy váratlan roham, de a hányástól ugyanolyan gyorsan elmúlik, mint amilyen hirtelen jött. Feltűnő, hogy ezek a rohamok mindig valamilyen konfliktushelyzetben jelentkeznek.

Ha a kislány és valamelyik óvodás társa között nézeteltérés adódik, arra a gyerek egyre gyakrabban ezzel a rohammal reagál. Mostanában már a legenyhébb konfliktus is kiváltja nála ezt a reakciót. Úgyhogy túl azon, hogy a fájdalom is ijesztő és érthetetlen, a társai egyre inkább kerülik őt, nem merik megközelíteni, nem merik megszólítani, mert félnek, hogy a roham elkezdődik. A gyerek ezzel a betegséggel vagy furcsa fájdalommal egyre inkább kizárja magát a többiek közül, és egyre többet marad magára. Tehát az óvónők ezt megsztották az anyukával, aki először értetlenül állt a jelenséggel szemben, mert a kislány otthon ezt sosem produkálta. Az anya nem értette, ha tényleg fáj a hasa, akkor miért mindig csak az óvodában? Ilyenkor könnyen gondolhatja a szülő, hogy csak ott történik valami a gyerekekkel, amit az óvónők nem tudnak kezelni, inkább szólnak a szülőknek, és ebből úgy tűnik, hogy a baj biztos „csak pszichés”. Esetünkben viszont az egyre gyakoribbá váló hasi fájdalmak, és az azt kísérő hányás nagyon is testi bajnak látszott. Megkezdődött a kislány alapos belgyógyászati kivizsgálása, amelynek során semmit sem találtak, ami ezt a jelenséget indokolhatta volna. Mindközben sem enyhültek a rohamok, egy óvodai napon akár háromszor-négyszer is előfordulhattak. Nem volt mit tenni, az anyuka bement az óvodába, hogy saját szemével lássa, mi történik. Egy pillanat alatt átlátta és megértette a helyzetet.

A kislány idén, négy éves korában ment óvodába, előtte három évig otthon volt kettesben az anyukájával, aki ez idő alatt kétszer is teherbe esett, és mindkétszer elvetélt. Mind a két vetélését egy nagy veszekedés előzte meg, aminek szemtanúja volt a kislány. A vetélések erős hasi görcsökkel kezdőd-

tek, amitől az anya a földre esett, szorította a hasát, nyögött, sírt fájdalmában, majd kirohant a mosdóba, hányt, és egy idő után látszólag megkönnyebbült. Ott, az óvodában, az anyának napnál is világosabb lett egyetlen szempillantás alatt, hogy a kislány ezeket a történéseket utánozza. Egészen pontosan, pillanatról pillanatra, mintha az agyában minden mozzanatot filmként rögzített volna, és naponta pontosan utánozva újrajátszotta az eredeti eseményt. A lehető legpontosabban, dokumentumszerű hitelességgel, minden apró mozzanatot tökéletesen lemásolt. Csak annyi volt a különbség, hogy az egyik szereplő felnőtt, a másik meg gyerek. Emlékszem a döbbenetre, ahogy az anyuka felismerte ezt, és magán is meglepődve ezt mondta: Uramisten, a kislányom vetélőset játszik!

Azt csak a felnőtt gondolja, hogy a gyerek tevékenységei elkülöníthetők egymástól. Alszik, fürdik, eszik, figyel, beszél, rendet rak, szétpakol, játszik. Nem. Egyetlen egységes tevékenységben van, az utánzásban. Egész életidejében, beleértve az evést, az alvást, a testi szükségletek vagy a kötelezettségei végzését egyetlen tevékenységet végez, felépíti a világát azokból az alapelemekből, amiket a környezetében talál. Hiába mondjuk, hogy menj játszani, vagy pihenj le ott a sarokban, vagy gyere, egyél, nem szakad meg számára az idő, és az időben végzett egyetlen folyamatos tevékenység, azaz a világ felépítése utánozni való elemekből. És minden elem utánozni való! A gyerek nem szelektál, minden, ami van, az utánzásra alkalmas. Amit a gyerekeknél magatartásformaként látunk, az különböző utánzott elemekből összerakott végeredmény. Ha a gyerek életében van valamilyen életesemény, ami túl erős hatású, vagy személy, aki túlságosan domináns, akkor abban,

ahogy a gyerek cselekszik, jól felismerhető, hogy kit vagy mit utánoz. Ha sok viszonylag egymás mellé rendelődő hatásban él, akkor a gyerek által utánzott formák összetettebbek lesznek, és kevésbé lesz beazonosítható a forrásuk. Ami a fentiekből a legfontosabb, hogy amit egy hat-hét év alatti gyereknél látunk, az mindig a maga körül látott és érzékelt világnak az egyedi leképezése, vagyis utánzás.

Sőt, továbbgondolva ezt: maga a betegség sem más, mint utánzás. Nem az utánzás betegíti meg a gyereket, de ha egy helyzetre tipikus betegségtünetekkel reagál, azok is lehetnek az utánzás formai elemei. A beteg állapot nem különül el élesen a gyereknél az egészségestől. A felnőtt feladata, hogy meg tudja különböztetni. A gyerek felépíti a világát, utánzással előállítja önmaga környezetét, és az ő szempontjából nincs különbség, hogy ezt játék formájában vagy betegség formájában tudja-e megtenni. Ha nagyon radikálisan fogalmaznék, azt mondhatnám, hogy az iskolás kor előtti vagy fogváltás kor előtti gyerek, ha beteg, valójában betegségeset játszik. Vagy amit játszik, azt betegség formájában tudja csak eljátszani.

Sok felnőttkori betegség sem más, mint egy gyerekkorban, utánzás alapján megalkotott világgép tartósítása. Ez akkor lett számomra világos, amikor egyszer meglátogattam egy felnőtt asztmás beteget, akit elkísértem az anyukájához vendégségbe, abba a lakásba, ahol ez az ember felnőtt. Tél volt, de a lakásban nagyon meleg, legalább huszonöt-huszonnyolc fok, tűzforrók voltak a fűtőtestek, az ablakokat nem lehetett kinyitni, mert az előtte levő párkányon cserepes növények sorakoztak, és még egy fotelt is el kellett volna húzni az ablak kinyitásához. A mama a szűk kis konyhában főzött, amit

sűrű gőz telített be a főzéstől, és vastag olajszag a sütéstől. Ott még melegebb volt, mint a szobában. A mama leültetett az egyszemélyes kis asztalhoz a konyhában, de egy idő után úgy éreztem, hogy elfogy a levegő, és ki kéne mennem a konyhából, de ő csak kedvesen beszélt hozzám, kedvesen, folyamatosan, elbűvölően, egy idő után meg sem tudtam mozdulni. Ha ki akartam volna menni, meg kellett volna őt szakítani, és még félre is kellett volna tolni az ajtóból. Beszorultam a konyhába. Miként a levegő a tüdőmbe. Akkor értettem meg, hogy az itt felnövő gyerekek az asztma igazából utánczás. Hiszen ahogy mondtam, egy gyerek az utánczással egyszerűen leképezi a világot, amiben él. Nem csak egyes elemeket utánoz, hanem egy esszenciát hoz létre. Megalkotja annak a világnak a lényegi, esszenciális képét, amiben él. Nem másol, hanem alkot. Művészi módon utánoz. Az asztma ennek a világnak az esszenciális, művészi képe. Ez az állapot az asztmában mint betegségben válik a legpontosabban megragadhatóvá, leképezhetővé. Olyan, mint egy remek festmény vagy egy zenemű, művészi módon, a lényegénél fogva ragadja meg azt a világot, amit ábrázol.

A gyerekkorban utánczással megalkotott művészi világ a legpontosabb képe annak a világnak, amelyben a gyerek felnő, és a pontossága miatt olyan hatású és erejű, ami egy egész életre szólóan képes ezt a nagy művet tartósítani. Így a betegség formájában létrehozott utánczásos állapotok életre szóló betegséget alakíthatnak ki. A gyerek ilyen esetekben betegség alakjában képezi le a saját világát, amelyben, mivel saját, otthonosan és azzal megbékélve tartózkodik. Betegnek kívülről látszik, benne lenni ismerős és komfortos. Így aztán ez

a gyermekkorban felépített világ, mint egy fullasztó állapot, szeretetelli és gondoskodó anyai légkört jelent, ami egy életen át biztonságot adóan fullasztó marad. Azért nem ismerjük fel a gyerek viselkedésében, hogy utánoz, mert az utánzás nem azt jelenti, hogy leutánoz néha egy-egy dolgot, hanem utánoz mindig mindent minden pillanatban, és ezt nem különíti el leutánzott elemekre, hanem egy képbe rakja, ami sűrített összegzése annak a világnak, amelyben él.

Valójában mindenki, aki egy kicsit is foglalkozott gyerekekkel vagy gyereklélektannal – nevelőként, szülőként, terapeutaként –, a legalapvetőbb ismeretként találkozik azzal, hogy „a gyerek utánoz”, és a születésétől kezdve körülbelül hat-hét éves koráig szinte kizárólag utánozva tanul. Ez egy gyermeklélektani evidencia akár anyagelvű, akár spirituális lélektannal vagy pedagógiával találkozunk. Ebben minden pszichológus, szakkönyv, nevelési tanácsadó egyetért. De valójában alig veszi komolyan valaki. Csak egy elméleti tétel marad, aminek a következményei többnyire feledésbe merülnek. Az a tétel, hogy a gyerek utánozva tanul, mintha a tanulásra korlátozódna. Vagyis ha tanítani akarjuk, akkor mutassunk neki olyan példákat, amiket utánozhat. Mindez módszertani kérdéssé degradálódik ahelyett, hogy lételméleti kérdéssé emelkedne. Egyszerűen csak nyújtsunk jó példát a gyerekeknek, hogy azt utánozva fejlődhessen. Viszont ha rajtakapjuk, hogy belőlünk valami olyat is utánoz, amit nem szeretnénk, akkor elszégyelljük magunkat, hogy lám, a gyerek milyen jó tükröt tart nekünk, és utána elmagyarázzuk, hogy ne ezt utánozza, mert ezt mi sem tartjuk jónak. Ha meg nincs ehhez türelmünk, csínytevésnek értelmezzük és szankciókat

vezetünk be. Csakhogy az utánzás nem morális és nem metodikai kérdés vagy eszköz, hanem ontológiai, azaz lételméleti kérdés. A gyerek képtelen saját és élhető világot alkotni magának más módon, mint hogy válogatás nélkül mindent, amit átél és tapasztal, azt utánozza és egybeteszi, egyetlen világképbe sűrítve.

Hiábavaló igyekezet arra törekedni, hogy befolyásoljuk, mi belőlünk a leutánozandó és mi az, ami nem. A legtöbb felnőtt abban reménykedik, hogy a gyerek úgyis csak a jó fogja utánozni, és szívesen gondolja azt, hogy ami a gyerek viselkedésében nem tetszik, az nem utánzásból jött, hanem a saját karakteréből származik, vagyis a gyerek „gyárilag” ilyen kis türelmetlen, gonosz, irigy vagy önző. Könnyebb ezt hinni, mint felfedezni, hogy minden cselekedete egy-egy utánzott elem, ami azért nem azonosítható egyértelműen, mert része lett az egyéni, saját gyermeki egységes világának. Vagyis nem kérdés, hogy a családból ki az, aki mindig figyelmet akar, ki provokálja folyton a határokat, és ki önző vagy irigy, mert attól, hogy ezek a cselekedetek minősítve vannak, nem látszik, hogy eltérő tartalmuk is lehet, és valójában csak utánzott mintázatok. Azonban ezek az elemek egy egész részeként nem azonosíthatók könnyen, már csak azért sem, mert felnőtteknél ugyanezek a magatartásformák másként néznek ki, mint amikor a gyerek utánozza. Láthatjuk tehát, hogy mennyire sokrétű ez a folyamat, aminek az a végeredménye, hogy végül is képtelenek vagyunk komolyan venni az utánzást, és megérteni, hogy az mennyire totális és radikális. Sok anyuka panaszkodik, hogy a gyerekek nem tarthatóak az asztalnál, amikor közös étkezés van. Hiába ültet mindenkit az asztal-

hoz egyszerre, hiába vágyik arra, hogy egyben, együtt ebédeljen legalább vasárnap a család, vagy legalább este vacsorához mindenki egy asztalhoz üljön, nem sikerül, a gyerekek alig esznek az asztalnál, egyből rohangásznak, ide-oda futkároznak, és csak egy-egy falatért rohannak az asztalhoz. Minden jobban érdekli őket, mint az evés. Olyanok, mint a sajtukucac, egy percre nem maradnak a fenekükön. Ilyenkor, ha rákérdezünk, hogy az anyuka vajon ott ül-e az asztalnál, hamar kiderül, hogy ő soha nem tud leülni egy percnél többre, neki állandóan rohangálnia kell a konyha és az asztal között, hogy mindenki igényének eleget tegyen. Nos, ez az ide-oda rohangászás, amit ő tesz anyaként, a gyerek által leutánozva pont úgy néz ki, mint az, ami őt idegesíti. Hogyan lehetne olyan kép az utánczás alapja, hogy mindenki békésen ül és eszik? Ha a körülöttünk zajló világban nincs ilyen elem, nem tud honnan bekerülni a gyerek által megformált egyéni világképbe. A légkör zaklatott és rohangászó, és ennek az esszenciális képe éppen olyan, mint amit a gyerekek mint műalkotást, a világa egészeként megalkot.

Sokszor az alvással is ez a helyzet. Az apa vagy az anya altatgatja a gyereket, mesél, énekel, csitít, nyugtat, majd amikor mindketten félig elszundikálnak, akkor a szülő felkel, és halkán kisomfordál a szobából. A gyerek számára, aki nem különíti el az evést, az alvást, a játékot vagy a betegséget, hanem utánczáson keresztül összefüggő világgént alkotja meg, egyértelmű, hogy amikor a szülő felébred a szendergésből, és kilopódzik, akkor ez a követendő minta. Szendergés után az ember magához tér, felkel és kionson a szobából. Ezt látta, tehát ő is így csinálja. Nincs a számára olyan követendő minta, hogy

aki énekel, altat, mesél, majd elszenderedik, az utána mozdulatlanul, csukott szemmel ott marad egy sötét szobában, mintha berakták volna egy dobozba, eltéve másnapra. Azt a világot képezi le, hogy estefelé van egy kis nyugalom, mese, ének, lefekvés, utána pedig kezdődik egy új időszak, valami jó, valami izgalmas, ahova úgy somfordál el a szülő, lábujjhegyen, halkán. Mindenki így csinálja körülötte, ezt érzékeli, látja, tehát ezt kelti életre ő maga is. Miért vonatkoznának rá különleges szabályok? Honnan tanulhatna meg valami egészen mást, ha ez a minta az, amiből építkeznek? Ének, szendergés, lopakodás. Amit nem mutatnak meg neki, azt nem tudja felhasználni az egyéni világában mintaalkotó elemként.

A gyerek utánoz évésben, elalvásban, a legegyszerűbb testi szükségleteinek megélésében, utánzás a betegsége és az egészsége is. Persze van saját testalkata, ritmusa, tempója, sebessége, temperamentuma. Nyilván annál egészségesebb, minél inkább beleillik és elfogadhatóbb az általa utánozható világ a saját adottságaiba, és annál inkább betegnek képes csak a világot leképezni, minél nagyobb erőszakot kell tennie magán ahhoz, hogy a saját alkata és a tapasztalt világ közti különbséget kiigazítsa.

* * *

Emlékszem egy másik óvodás korú kisgyerek esetére, akit az anyukája azzal hozott el a homeopátiás rendelésre, hogy a kisfiú az óvodában egész nap visszatartja a vizeletét. Nem megy el pisilni, akkor is visszatartja, ha már fájdalmas a számára. Sokszor csak ül a sarokban, vagy elbújik egy asztal alá, összehúzza magát, és meg sem mozdul. Ha bármit kérdeznek

MEGRENDELEM A KÖTETET

VIS VITALIS

www.visvitaliskiado.hu